

vocavero, consentiet : tum etiam quia dicunt auctores contrariæ opinionis consensum infallibiliter sequi ex motione physice prædeterminante : ergo, antequam Deus habeat intentionem salvandi illum credentem, habet scientiam hujus conditionalis : Si dederit huic talem motionem, salvabitur, vel credet. Atque hinc facile probatur altera pars de decreto exequente, quia omne volitum est præcognitum, etiam in Deo ; sed Deus vult dare illam vocationem vel motionem, ut congruam et efficacem ; ergo præcognovit illam ut talem : ergo, antequam velit illam dare, præscit quod, si illam dederit, habebit effectum ; quod, ut probavi, negare non possunt etiam adversarii : unde quoad hoc solum est differentia, quia nos ponimus illam scientiam non ex vi illationis ex tali conditione, ipsi autem debent illam admittere ex vi illationis. Et ita, quantum ad hoc punctum, revocatur dissensio ad quæstionem de prædeterminatione physica, tractandam in libro tertio, post medium, et latius in libro 5 per totum. Jam vero probatur prior consequentia quoad decretum conditionatum liberum, quod in Deo præcedere non debeat ad talem scientiam ; et primo in sententia adversariorum est evidens, quia scientia illa quam declaravi, habetur ex vi illationis ; unde pertinet ad scientiam simplicis intelligentiæ omnino necessariam : ergo nullum supponit decretum liberum ; sicut scientia hujus conditionalis : Si sol creatus fuerit, illuminabit ; vel : Si voluero creare mundum, incipiet esse, et quælibet similis, est in Deo ante omne decretum liberum : non est autem minus necessaria illa conditionalis, in vi illationis : Si dederit huic homini motionem prædeterminantem, consentiet : ergo etiam illa non supponit decretum liberum conditionatum, sed potius in suo objecto includit illud, non ut jam existens, quoad liberam determinationem cum respectu rationis, sed ut possibile nostro modo concipiendi : sicut intelligimus nunc fuisse in Deo possibile decretum liberum creandi alium mundum, quod de facto non fuit. In nostra vero sententia probatur, quia vocatio non habet quod sit congrua a physica prædeterminatione, neque ex immediata efficacia antecedente divinæ voluntatis : ergo congruitas vocationis, seu efficacia ejus, ut possibilis, non pendet ex aliquo decreto libero Dei, etiam conditionato : ergo nec scientia de efficacia talis vocationis, si detur, supponit, secundum rationem, antecedens decretum conditionatum. Antecedens probamus, quia

ille modus efficaciæ repugnat libertati, juxta dicta in præcedenti prolegomeno, et latius dicta in libro quinto. Consequentia vero prima est per se evidens, quia nihil aliud est scire hanc conditionalem esse veram : Si hæc vocatio detur, homo consentiet, quam scire hanc vocationem, cognitam ut possibilem, cognosci etiam ut efficacem possibiliter : ergo si vocatio non habet hanc efficacitatem ut possibilem a libero decreto Dei, sine illo et ante illud præscietur, quia omne quod est possibile præcognoscit Deus ante omne liberum decretum. Et nihilominus, in objecto illius scientiæ includitur aliquod decretum Dei sub conditione, non tamen prædeterminans physice, sed offerens concursum concomitantem, ut supra declaravi. Et ita quoad hanc partem etiam revocatur tota differentia opinionum ad controversiam de concursu Dei prævio, vel concomitante, et de præveniente gratia physice prædeterminante, vel moraliter alliciente et physice tantum cooperante, et consequenter erit differentia in decreto incluso in objecto illius scientiæ, seu in ipsa conditione, quale sit. Quod autem hoc decretum, ut in re ipsa existens, in Deo supponatur ad talem scientiam, in nulla sententia dici posse videtur.

18. *Pœnitentia, nunquam futura præscita, non potest fundari in aliquo decreto.* — Ultimo, possunt ponderari testimonia Patrum, quia sicut dicunt præscisse Deum hominem justum esse lapsurum, si vivat, et per mortem prævenire illum ne peccet, ita dicunt præscire Deum, hominem pravum fuisse acturum pœnitentiam si viveret, et nihilominus non vult concedere ei vitam, sed permittere ut in peccato moriatur. Illa enim præscientia conditionata de pœnitentia nunquam futura non potest fundari in decreto absoluto, ut per se constat : conditionatum autem ibi superflue fingeretur, et sane præter intentionem Patrum. Nam tale decretum solum esset hujusmodi : Si darem huic vitam, darem etiam pœnitentiam. Quia tale decretum nec continetur in aliqua universali promissione, vel ordinaria lege Dei, neque est necessarium secundum communem cursum providentiæ ad aliquem effectum ejus, neque habet aliquam utilitatem vel rationem : ergo et frustra ponitur, ac sine fundamento, et incredibile est Patres fuisse locutos de illa præscientia ex suppositione talis decreti liberi, cujus fundamentum, imo nec vestigium in Scriptura, vel in effectibus, aut revelationibus Dei invenitur. Quam rationem infra latius prosequemur, nunc enim solum ad

ponderanda testimonia Sanctorum illam attigimus.

CAPUT VI.

QUID DE HAC SCIENTIA CONDITIONATA DIVUS THOMAS SENSERIT.

1. *Primum argumentum contra nos : D. Thomas non agnovit scientiam conditionatam. Nav. controv. 16, vel 56, paragr. 3, contra præscientiam futurorum conditionatorum.* — Quoniam Auctores contrariæ sententiæ (ut solent) auctoritate divi Thomæ imprimis muniuntur, ideo in potissimis punctis hujus materiæ et maxime controversis summa diligentia ejus mentem investigare conabimur. Primo ergo divum Thomam non agnovisse scientiam hanc conditionatam vel omnem, vel saltem, quæ divinum decretum antecedit, ex principiis ejus colligunt. Primo quia divus Thomas adæquate dividit scientiam Dei in liberam, et naturalem : sed hæc scientia conditionata nec libera dici potest, quia est in Deo sine decreto libero ejus, nec naturalis, quia simpliciter posset non esse in Deo si voluntas creata aliter esset volitura, ut posset etiam posita tali conditione : ergo est tertia scientia, quam divus Thomas non agnovit. Pro majori citatur divus Thomas, 1 part., quæst. 14, art. 9 ; 3 part. quæst. 10, art. 2, ad 2 et quæst. 13, art. 1, ad 2 ; libro 1 contra gent., cap. 66 et 69 in fine ; Quodlib. 3, art. 3 ; quæst. 8 de Verit., art. 4 ; quæst. 20, a. 4, ad 1 ; in 1, distinct. 38, quæst. 1 ; in 3, distinct. 14, quæst. 1, a. 2, quæstiunc. 2 ; in 4, dist. 49, quæst. 2, art. 5.

2. *Secundo, quia futura conditionata non cognoscuntur in præsentia æternitatis.* — Secundo quia juxta doctrinam D. Thomæ nullus est modus, quo possit Deus habere talem scientiam. Probatur, quia 1 part., quæst. 14, a. 13, unicam tantum viam esse dicit, qua possit Deus cognoscere futura contingentia, scilicet in præsentia æternitatis ; sed conditionata futura non potest cognoscere in præsentia æternitatis, quia nunquam futura sunt, et æternitas non coexistit nisi his, quæ in aliqua differentia temporis extitura sunt : ergo in doctrina divi Thomæ futura conditionata contingentia non possunt subesse certæ et infallibili cognitioni. Minor cum consequentia videntur claræ. Major patet ex divo Thoma, 1 part., q. 14, art. 13. Ubi distinguens duplicem statum futurorum, in se, et in causis suis, ait in causis nullo modo posse certo cognosci, sed

ad summum per conjecturam ; prout autem unumquodque illorum est actu in se ipso, sic subdi cognitioni certæ et infallibili, et quia ita attinguntur per æternum Dei intuitum, ideo certo præsciri, quia ejus æternus intuitus fertur super omnia, ut suæ æternitati præsentia ; in quo discursu manifeste omnem alium medium cognoscendi futura contingentia excludit. Idem docet 2. 2, quæst. 171, art. 6, ad 2, et lib. 1 contra gent., capit. 67, ubi in ratione prima hanc sumit propositionem : *Contingens certitudini cognitionis non repugnat, nisi ut futurum est, non autem ut præsens est.* Declarat autem solum esse præsens pro tempore pro quo est, quæ præsentia locum non habet in re nunquam futura, et in toto illo capite explicat præsentiam per actualem existentiam, quæ in futuris conditionatis, ut sic, non intervenit. Idem habet in 1, dist. 38, quæst. 1, art. 5, et quæst. secunda de Verit., art. 12. ubi generaliter concludit contingens, ut futurum est, per nullam cognitionem, etiam divinam, posse infallibiliter cognosci. Quod etiam tradit q. 16 de Malo, art. 7, et ubique addit particulam exclusivam dicens, non posse futura contingentia certo sciri, nisi tali modo, utique ut præsentia dicto modo : ergo.

3. *Confirmatur primo.* — Et confirmatur primo hoc testimonium D. Thomæ, quia, si semel admittatur præscientia hæc conditionata, aperte sequitur posse etiam absoluta cognosci alio modo quam per præsentiam æternitatis, nimirum in aliqua causa proxima vel remota, quod est contra eandem hypothesim positam in doctrina divi Thomæ. Sequela patet, quia si Deus, ante omne decretum liberum, per simplicem intelligentiam, videt hanc conditionalem esse veram : Si Petrus in tali occasione cum talibus circumstantiis constituatur, libere loquetur : et in posteriori signo addatur decretum liberum, quo vult Petrum constituere in tali occasione et circumstantiis, eo ipso videt Petrum libere esse locuturum in illis duabus præmissis sine discursu ex parte sua : ergo jam videt futurum absolutum alio modo quam per præsentialitatem existentie ejus. Idem argumentum potest contra me fieri : nam, supposita illa conditionali scientia, dico posse Deum prædefinire actum liberum futurum, saltem per modum intentionis absolutæ : ergo jam cognoscit Deus per absolutam scientiam in illo decreto Dei illum actum esse absolute futurum, cum tamen in illo signo nondum videatur illud futurum in se, ut præsens,

quia nondum intelligitur decretum absolutum Dei, quo et conditio verificetur, et fiat effectus, sine quo non potest talis effectus videri ut præsens in æternitate.

4. *Secundo confirmatur.*— Et confirmatur secundo, quia divus Thomas, 1 part., quæstion. 14, art. 13, ad secund., dicit veritatem conditionalis propositionis consistere in bonitate illationis: sed in istis conditionalibus propositionibus de quibus tractamus, illatio non est bona: nam si esset bona, esset necessaria; et si esset necessaria, jam futurum non esset contingens, sed necessarium, quod est contra hypothesim, et contra contingentiam seu libertatem talium effectuum: ergo illæ propositiones vel sunt falsæ, vel saltem non sunt cognoscibiles ut veræ: ac subinde, juxta divi Thomæ principia, Deus non agnoscit illas, quia, sicut Deus non potest facere quod de se est impossibile, ita non potest scire quod de se non est cognoscibile, quia verum non est. Et hæc fere sunt testimonia quæ Thomistæ in hac causa allegant.

5. *Ultima.*— Tandem quod hæc præscientia saltem esse non possit ante decretum absolutum ex parte Dei cum conditione ex parte obiecti, probatur argumento jam supra facto, quia eadem est proportio futuri conditionati ad decretum conditionatum, quæ est futuri absoluti ad decretum absolutum; sed futurum absolutum non potest a Deo sciri, nisi prævio absoluto decreto in voluntate Dei: ergo nec conditionatum sciri potest, nisi prævio conditionato decreto. Consequentia clara est, et major ex paritate rationis videtur nota. Minor autem probatur ex D. Thom. in 1, d. 39, q. 1, art. 1, ad 5, ubi, loquens de scientia absoluta futurorum contingentium, ait: *Scire secundum rationem sequitur voluntatem*; et art. 2, ad 1, dicit quod scire Deum est subiectum voluntati ipsius, unde supponit illam.

6. *Vera assertio de conditionatis indicatur et supponitur ab angelico doctore, et nullibi illi refragatur.*— Nihilominus assero in doctrina D. Thomæ nihil inveniri huic sententiæ contrarium, imo interdum illam indicare vel supponere. Ut hoc ostendam, distinguo duo, quæ in hoc puncto semper sunt separanda, scilicet, an sit talis scientia in Deo, et quo modo seu quo medio sit. Priorem ergo partem, scilicet, non ignorasse D. Thomam hanc scientiam simpliciter, et quoad an est, colligimus ex 3 p., quæst. 1, art. 5, ad 2, ubi, tractans D. Thomas rationem Augustini, cur Christus

tali tempore voluit incarnari et Evangelium prædicari, quia præscivit tunc fuisse plures in eum credituros, illius occasione attingit etiam locum Matth. 11 de Tyriis et Sidoniis, et cum eodem Augustino, lib. de Don. persever., cap. 9, sentit verba illa Christi dicta fuisse per absolutam revelationem poenitentiae, quæ futura erat in Tyriis et Sidoniis, si conditio illa in eis fuisset impleta: et occulto iudicio divinæ prædestinationis tribuit quod, non obstante illa præscientia, non fuerint talia signa apud illos facta. Unde super caput Matth. 11, de propria præscientia exponit locum illum, unde infert ex illis Christi verbis convinci errorem dicentium non salvari, nisi eos quos Deus præscivit quia converterentur si prædicaretur eis: *Nam hoc (inquit) excludit dicens quod Tyriis et Sidoniis male erit, utique, quamvis credituri essent si audissent, quia non iudicabit Deus illos ex his quæ facerent, sed ex his quæ fecerunt*, ut ibidem cum Augustino subjungit, supponens semper non deesse Deo talium operum scientiam, sed in ipsis operibus deesse rationem meriti et demeriti, nisi in aliqua differentia temporis futura sint. Potest etiam idem D. Thomas allegari in 3 p., q. 1, art. 3, ad 4, ubi dicit *prædestinationem supponere præscientiam futurorum*, quod de hac præscientia optime intelligitur; nam absoluta præscientia futurorum potius sequitur ad prædestinationem, maxime juxta sententiam Thomistarum. Sed ille locus, ut ibi notavi, incertus est. Item allegatur D. Thomas in eadem quæst., art. 2 et 6, ubi rationem decreti quod Deus habuit, ut incarnatio nec statim in principio mundi fieret, nec in finem ejus reservaretur, sumit ex præscientia futurorum effectuum liberorum, qui essent in humano genere, si aliquo ex illis extremis temporibus Christus carnem assumeret vel non sumeret. Quæ præscientia sine dubio conditionata est, quia et præintelligitur ante decretum de tempore futuræ incarnationis, et sub conditione si tali vel tali tempore fiat, et multi ex illis effectibus de facto non evenerunt, quia conditio non est impleta; verbi gratia, præcognovit Deus fidem esse penitus abolendam in mundo, si differretur incarnatio usque ad finem ipsius mundi, quod tamen postea non evenit, quia conditio impleta non est. Oportet etiam scientiam esse certam, alias providentia Dei, quæ in illa fundatur, non esset certa. Denique oportet præscientiam non esse confusam, sed distinctam et claram, et ideo determinate et in particu-

lari præscivit Deus in quibus et quomodo tales effectus evenirent, si incarnatio ante ea vel tardius fieret.

7. *Secundo probatur respondendo primæ objectioni.*— Secundo, probatur nihil esse in doctrina D. Thomæ quod huic scientiæ repugnet, quod fiet sufficienter respondendo ad primam objectionem contrariæ sententiæ, quæ in hoc sensu maxime procedit: reliquæ enim magis attingunt partem alteram de modo talis scientiæ. Primo ergo negamus reperiri in D. Thomæ, in locis quæ ibi allegantur, divisionem scientiæ divinæ in naturalem et liberam: non enim in D. Thomæ verba illa invenientur. Sed dividit D. Thomas illis locis scientiam Dei in scientiam simplicis intelligentiæ et visionis, sub quibus verbis in aliis locis quamplurimis eandem divisionem repetit, nunquam sub prioribus de scientia naturali et libera. Arguens autem nomina mutavit, ut aliquam speciem difficultatis haberet obiectio, tacite supponens verba esse æquivalentia, cum tamen neque revera sint, neque ex doctrina divi Thomæ id probari possit. Admissa ergo divisione illa sub verbis D. Thomæ, negatur consequentia; nam illa adæquata est, et scientia conditionata, simpliciter loquendo, sub scientia simplicis intelligentiæ continetur, sive libera sive naturalis appelletur, quia scientia simplicis intelligentiæ formaliter non habet quod sit talis ex eo quod sit libera vel necessaria, sed ex eo quod est de rebus possibilibus, seu abstrahentibus ab existentia in aliqua differentia temporis futura, et ideo invenitur in Deo ante omne decretum liberum de rebus aliquando futuris. Et hoc totum convenit in conditionatam scientiam, quia licet per illam videatur effectus contingens non tantum ut contingens, sed etiam ut determinatus ad alteram partem ex hypothesi, tamen quia illa hypothesis nondum supponitur futura ex aliquo decreto Dei, totum id manet sub esse possibili, et ideo tota illa cognitio ad simplicem intelligentiam pertinet. Unde neque illi doctores, qui admittunt hanc scientiam conditionatam saltem in decreto conditionato, loquuntur ad mentem divi Thomæ, dum dicunt talem scientiam esse scientiam visionis, quia D. Thomas nunquam posuit scientiam visionis circa res nunquam futuras, neque in ulla differentia temporis habituras existentiam, ut in locis citatis videri potest: at vero hæc scientia esse potest de rebus nunquam de facto futuris, ut de poenitentia Tyriorum, de traditione Ceilitarum, et similibus. Igitur ex divisione illa,

prout a D. Thomæ traditur, nullum argumentum sumitur.

8. *Declaratur quomodo conditionata possit dici libera vel naturalis.*— Admissa tamen divisione sub illis verbis liberæ et naturalis, supponendum est scientiam Dei non posse dici liberam ex parte ipsius scientiæ, prout, nostro modo intelligendi, est quasi elicitus actus a Deo, quia determinatio scientiæ Dei ad talem respectum, sub quo dicitur scientia hujus vel illius rei, non subditur libertati Dei, sed, supposito obiecto, quasi resultat naturaliter. Quod ita declaratur ex his quæ in nobis accidunt; nam actus tantum duobus modis potest esse liber, scilicet, vel formaliter seu elicitive, vel denominative ex imperio alterius actus: priori modo est liber actus voluntatis, non vero actus intellectus, sed ad summum posteriori modo. Sic ergo in Deo seclusa imperfectione elicientiæ seu efficientiæ actus, determinatio actus voluntatis Dei est per se formaliter libera, nam, proposito eodem obiecto, potest per seipsam voluntas Dei ad illud determinari vel non determinari: intellectus vero non est sic formaliter liber, nec potest etiam determinari ex motione voluntatis suæ, quæ circa ipsum intellectum versetur, quasi applicando illum ad talem determinationem, quia cum omnis scientia Dei sit clara et evidens, et sit purissimus actus, neque quoad exercitium, neque quoad specificationem (ut more nostro loquamur), potest pendere ex motione voluntatis. Loquendo ergo de propria libertate actus ex parte operantis, nulla est in Deo scientia libera, sed ipsa etiam visionis est naturalis, non simpliciter, sed præsupposito obiecto, sicut calefactio ab igne est naturalis, supposita tamen materia applicata, circa quam versari possit: et ita etiam non procedit argumentum. Quia vero obiecta scientiæ divinæ quædam sunt necessaria, alia vero ex se non habent necessitatem, sed contingentiam, ideo ex parte obiectorum admitti potest illa divisio. Inter obiecta autem non necessaria, quædam sunt talia per solam determinatam habitudinem ad voluntatem creatam, nullo supposito decreto libero voluntatis Dei; alia pendent ex antecedente decreto libero voluntatis Dei. Potest ergo uno modo dici libera omnis scientia, cujus obiectum de se non est necessarium, sed posset non esse, sive hoc habeat ex habitudine ad voluntatem creatam, sive ad voluntatem Dei, et sic omnis scientia contingentium, sive conditionata, sive absoluta, dicitur contingens, et a naturali distinguetur. Potest item restringi no-